

Vélemény az IM, a Kúria, az OBH és az OBT között 2024. november 22. napján létrejött megállapodásról

A Magyar Bírói Egyesület 2024. november 20. napján közzétett közleményéhez alábbi gondolataim megosztásával csatlakozom.

A 2024. november 22. napján létrejött négyoldalú megállapodás értékelésekor nem vonatkoztathatunk el attól, hogy az elmúlt években bekövetkezett 40% körüli halmozott infláció és a bírói illetményalap 2022 óta változatlan összege között mutatkozó feszültség következtében immár olyan mértéket ölt az igazságügyi alkalmazottak elvándorlása, hogy az a bíróságokat egyre erőteljesebben taszítja a működésképtelenség felé. Noha a működési zavarok orvoslása érdekében az Országos Bírói Hivatal elnöke a 2025. évi költségvetési javaslatában a bírói illetményalap emelését javasolta, a Kormány azt nem terjesztette az Országgyűlés elé, hanem a benyújtott költségvetési törvényjavaslatban 2025-re is a bírói illetményalap változatlan összegben való meghatározását indítványozta.

Ebben a helyzetben a Kormány igazságügyért felelős tagja által kezdeményezett, az illetményrendezést és az igazságszolgáltatás átalakítását összekapcsoló megállapodásra nehéz másként tekinteni, mint ami egyfajta *quid pro quo*, politikai alku. Holott „a bírói hatalom sajátossága az, hogy a másik két, »politikai« jellegű hatalmi ággal szemben állandó és semleges” [38/1993. (VI. 11.) AB határozat, ABH 1993, 256, 261.]. A megállapodás létrejöttének körülményei ezért nincsenek összhangban a független ítélkezés szervezeti biztosítékával.

A törvényhozó és részben a végrehajtó hatalom képviselőinek javadalmazása a nemzetgazdasági átlagkeresethez igazodik. Hasonló automatizmus hiányában következett be az elmúlt években az igazságügyi illetményeknek az az értékvesztése, ami a mostani politikai alkuzhoz vezetett. A megállapodás a jövőre nézve azonban épp létrejöttének ezt az indítóokát nem küszöböli ki, így hasonló helyzetek megismétlődését és a bírói hatalom alaptörvény szabta természetétől idegen politikai alkuk ismétlődő megkötését vetíti előre.

A megállapodás megkötéséhez vezető folyamat sürgős volt és titkos, az Országos Bírói Tanácsnak másfél napja volt arra, hogy eldöntse, az igazságszolgáltatási reformnak az Igazságügyi Minisztérium által vázolt irányait elfogadja vagy elutasítja. Kiérelt koncepció híján azonban a megállapodásból nem olvasható ki, hogy az átalakítást követően miként érvényesülhetnek a független ítélkezés szervezeti garanciái. A gyorsaság és a titkosság miatt nem nyílt lehetőség arra, hogy a felek által egyetértésben elhatározott átalakítás olyan jogalkotási koncepción alapulhasson, amely az érintett jogász hivatásrendek bevonásával, nyilvános fórumokon megfogalmazott vélemények megismerése, ütköztetése és mérlegelése révén formálódhatott. A megállapodás létrejöttének körülményei ezért nem voltak méltók egy demokratikus társadalomhoz, amelyben az alkotmányos intézményrendszerre vonatkozó jogalkotási folyamatot alapos előkészítés, az érintettek széleskörű részvétele és az alkotmányos értékek tiszteletben tartása jellemzi.

A bírósági szervezetnek a saját működőképessége pénzügyi alapjainak biztosításáért való felelőssége korlátozott, a keretek kijelölése terén véget ér azzal, hogy az OBH elnöke költségvetési javaslatát megküldi a Kormánynak. A Kormány ezt éppen azért köteles a költségvetési törvényjavaslatban változtatás nélkül terjesztetni az Országgyűlés elé, hogy az igazságszolgáltatásnak mint önálló hatalmi ágnak a végrehajtó hatalomtól való függetlenedése teljes mértékben megvalósuljon (l. 2002. évi XLVI. törvény indokolása). A megállapodás megkötésével ezek a jog által kijelölt határok lazultak föl, ami az igazságszolgáltatás jelenlegi válságos pillanatában veszélyezteti a bírói függetlenség érvényesülését, és akadályozza az igazságszolgáltatás demokratikus reformját.

Budapest, 2024. december 1.

Szalacsi Szabolcs
fővárosi törvényszéki fogalmazó